

Lunds universitet
Litteraturvetenskapliga institutionen
Handledare Ingemar Oscarsson
2006-06-05

Tove Hansson
LIV 330

Välkommen till förorten

En undersökning av VLT:s skildring av stadsdelen Råby

Innehåll

1. Inledning.....	2
1.1 Frågeställning.....	3
1.2 Material och metod.....	4
2. Bakgrund.....	4
2.1 Förorter och medier i tidigare forskning.....	4
2.2 Råby: en kort presentation	6
3. Artikelanalyser.....	7
3.1 Parabler och mångkultur som symbol för förorten.....	7
3.2 Framing.....	9
3.3 Finns hastigt dragna slutsatser och är alla påståenden faktabelagda?.....	10
3.4 Vem får komma till tals och vem får det inte?.....	10
3.5 Vem skriver och för vilka?.....	12
4. Slutdiskussion.....	13
Käll- och litteraturförteckning.....	16

1. Inledning

segregation (senlat. segrega 'tio 'avsöndring', 'separation', av lat. se 'grego 'avskilja (från hjorden)'), det rumsliga åtskiljandet av befolkningsgrupper. Segregation kan ske på grundval av socioekonomisk status, hudfärg, religion, etnisk tillhörighet e.d. Den kan vara ofrivillig eller frivillig.¹

Förort, miljonprogram, betongen, ytterområde, socioekonomiskt utsatta bostadsområden eller hooden: kärt barn har många namn. Relationen mellan dessa områden och media är intressant men relativt utforskad. Det är ett stort och ständigt aktuellt ämne, debatten har förts konstant de senaste 20 åren. Först på senare år har dock de som faktiskt bor eller främst *bott* i förorterna fått en, om än begränsad, deltagarplats i diskussionen.

Vad är då skillnaden på medias rapportering av ett s.k. miljonprogramsområde och vilket bostadsområde som helst? Den stora skillnaden är segregationen. Det är inte –som medierna ibland kan få det att se ut– bara invandrare som bor i våra svenska miljonprogram. Men det som är talande för nästan alla förortsbor är att de går in under benämningen arbetarklass. De flesta som får ett bättre jobb och en högre inkomst flyttar till ett annat område, för sina barns skull eller för sin egen. Makthavare som politiker och arbetsgivare bor oftast själva i och umgås med människor som bor i villaområden eller i innerstaden. Detta gör att deras enda kontakt med de som bor i förorterna ofta är genom tidningarna och hela deras bild av invånarna skapas genom media.

Skrivs det om miljonprogrammen kommer det alltid att skrivas om de människor som bor där. Ingen av oss kommer undan den bild medierna ger oss och det gör det svårt för oss att skapa oss en egen åsikt.

Segregationen gör att vissa bostadsområden ökar i status samtidigt som andra tappar. Rykten skapar föreställningar: Rosengård eller Östermalm är mer än bara stadsdelar, de är begrepp även för dem som inte besökt områdena. Även en Malmöbo har associationer till ”Rinkeby”.

41 % av deltagarna i den Sifo-undersökning jag använt som bakgrundsmaterial ansåg att mediabilden inverkade negativt på integrationen i Sverige. 40 % av deltagarna i åldern 15-29 år trodde att hur deras bostadsområde syntes i medierna påverkade deras egna chanser i arbetslivet negativt.² De siffrorna visar hur allvarlig denna fråga är.

¹ Definitionen på ”segregation”, tagen från NE:s nätupplaga, 2005-05-26

² Mats Wingborg, Integrationsverket, Gringo och TCO, *Bilden av förorten* Publicerad i Gringo nr 9 2005-04-04.

För att avgränsa mig i denna B-uppsats har jag valt att rikta in mig på ett område och en tidning. Av personliga skäl blev det Råby i Västerås, det område där jag själv växte upp, och VLT, Vestmanlands Läns Tidning.

1.1 Frågeställning

De som skriver om förorterna är ofta inte de som kommer därifrån. De har många gånger inte ens besökt en förort. Då en bild av förorten som begrepp byggs upp drabbar det de individer som bor där dubbelt, då en bild av de som bor i förorten också byggs upp. Alltså är det "förortsbon" (bilden i media av t.ex. den ensamma mamman, invandraren, den lågutbildade) och "förorten" (bilden i media av förorten som plats). Vilka syften har media med det sätt det skrivs om förorterna på och vad har det för konsekvenser? Vilken bild visar Vestmanlands Läns Tidnings (VLT) av stadsdelen Råby? Är den riktig? Vinklas artiklar positivt eller negativt, och kan det finnas syften för en sådan vinkling?

Jag ska se på VLT:s rapportering kring det s.k. miljonprogramsområdet Råby, beläget i Västerås västra delar. Ett ämne som ligger mig nära hjärtat då jag vuxit upp i detta område och själv ofta bemöttes fördomsfullt på grund av var jag bodde.

Finns hastigt dragna slutsatser och är de påståenden som görs faktabelagda?

Vem får komma till tals och vem får det inte? Representerar de som uttalar sig Råby eller är det människor med maktpositioner, som politiker, experter eller liknande? Denna del granskar jag ur genus-/etnicitet samt klassperspektiv.

Vem skriver och för vilka?

Jag har främst tittat på artikelserien som en helhet men även analyserat vissa av artiklarna separat.

1.2 Material och metod

Jag har valt att basera min uppsats på en artikelserie om Råby, publicerad i VLT 050914-05121. Artikelserien består av 8 artiklar publicerade under hösten 2005. I stort sett alla artiklar är skrivna av VLT:s reporter Magnus Östlin. De artiklar jag analyserat är:

"Svårt att få Råbyhus uthyrda" Publicerad 2005-09-14

"Ryktet om skönsången på Råby sprider sig" 2005-09-22

"Råbybornas väntan på grön park snart slut" 2005-10-04

"De ser ett nytt Irak via parabol" 2005-10-11

"Blir skolan sämre när svenskarna flyttar?" 2005-11-01

"Var fjärde elev väljer bort Hammarby/Råby" 2005-11-02

”Här förenas tio nationaliteter” 2005-11-04

”Råby en lugnare stadsdel där frivilliga nattvandrare” 2005-12-21

Det var relativt svårt att urskilja vilka artiklar som hörde till VLT:s Råbysatsning. Jag fick vissa datum av den arkivansvariga på tidningen men då jag började läsa de artiklar som enligt henne bildade artikelserien kunde jag spåra flera genom de faksimil som finns bredvid vissa av dem.

Som litteratur använder jag rapporten *Miljonprogram och media: föreställningar om människor och förorter* utgiven av integrationsverket, *Vilken metod är bäst? –ingen eller alla?* av Gunilla Jarlbro (red) samt *Makt och medier* av Jesper Strömbäck.

Rapporten *Bilden av förorten* utgiven av integrationsverket, Gringo och TCO grundar sig på en Sifo-undersökning gjord i tre svenska förorter. Jag har använt denna rapport som en bakgrund.

Min analys av artikelserien kommer att grunda sig på artikelanalyser. Jag kommer att titta på artiklarna ur flera olika aspekter.

Jag har lämnat ut en enkät som delats ut på en av områdets fritidsgårdar. Enkäten riktar sig till personer i 13-15-årsåldern, boende på Råby eller enbart besökande, och behandlar deras tidningsläsande samt deras bild av Råby. Åldersgruppen är vald efter det faktum att mycket av VLT:s vardagliga Råby-rapportering behandlar just skolungdomar. Rapporten *Bilden av förorten* kom fram till att ungdomarna i undersökningen var mer negativa till mediabilden och var till stor del inställda på att bilden skulle påverka deras eget framtida liv. Jag vill med min enkät se om det finns liknande tendenser även i detta område. Praktiska skäl spelade också in i valet av enkät målgrupp. För att nå vuxna i området med enkäter hade jag varit tvungen att göra antingen telefon- eller brevintervjuer och en sådan undersökning skulle bli alltför stor för en B-uppsats. Enkätens resultat har dock uteslutits ur uppsatsen men kommer att tas upp på seminariet.

2. Bakgrund

2.1 Förorter och medier i tidigare forskning

Tidningen Gringo gjorde tillsammans med TCO och integrationsverket en Sifoundersökning där 1000 personer bosatta i Rosengård, Hjällbo och Rinkeby tillfrågades om mediernas bild av förorterna. 56 % av de tillfrågade tyckte att inte att bilden stämde. 30 % svarade att den stämde. 41 % av de tillfrågade trodde att mediabilden inverkar negativt på integrationen i

Sverige och 40 % av ungdomarna i åldern 15-29 år trodde att skildringen påverkade deras chanser i arbetslivet negativt.³

De siffrorna kan jämföras med andra från samma undersökning: drygt hälften anser att risken för att bli diskriminerad i arbetslivet är stor eller mycket stor. Två av tre anser att ett byte till ett mer svenskklingande namn skulle öka chanserna på arbetsmarknaden. Alltså är mediernas skildring av förorterna i Sverige ett så allvarligt problem att det går att jämföra med den strukturella rasismen inom arbetslivet.

Vid skiftet mellan 1980-och 1990-tal börjar en medial diskussion om våra invandrartäta miljonprogram dyka upp. Sifo låter göra undersökningar om vår inställning till ”de nya svenskarna”. Tidningarnas rapportering handlar mycket om ”vi och dom”, kriminalitet och utanförskap. Den positiva rapporteringen vid denna tid belyser ofta undantagen med fokus på att det är just ett undantag: ”X är skötsam trots att han är invandrare och bor i förorten.” På senare tid har ”den hårda tillvaron i förorten” varit föremål för mycket av rapporteringen. ”Förort” har blivit synonymt med kriminalitet, våld och gängbildning.⁴ *Miljonprogram och media* är en av de mest omfattade svenska rapporterna i ämnet medier och förorter.

Författarna till kapitlet *Representationer av platser – en teoretisk genomgång* skriver om varför debatten om miljonprogrammen så ofta kommer att handla om invandring och integration:

Enkelt uttryckt har de rika områdena blivit rikare och de fattiga fattigare. En numera uppenbar dimension i denna polarisering är etniciteten. Icke-europeiska invandrare är överrepresenterade i just lågstatusområdena i ytterkanterna av städerna. Sverigefödda personer flyttar ut i samma takt som personer med icke-europeisk bakgrund flyttar in. Staden uppdelas efter etniska markörer till att bli en etniskt delad stad, eller som vissa forskare kallar det, en rasifierad stad.⁵

I samma skrift omtalas journalisten som en kolonizatör som åker ut till förorten för att upptäcka och skildra den. Förorten ses hela tiden som ”det Andra”.⁶

Hela begreppet ”förort” har förändrats, egentligen handlar det om förstäder. Förorter är vad Arlöv är till Malmö eller vad Vällingby är till Stockholm. Att t.ex. Råby eller Rosengård kallas förorter är alltså tveksamt om man ser till ordets egentliga betydelse, dessa områden är egentligen stadsdelar. Numera har dock ordet i sin vardagliga betydelse kommit att inkludera även stadsdelar inom staden. Stadsdelarna har oftast egna centrum.

³ Mats Wingborg, Integrationsverket, Gringo och TCO, *Bilden av förorten* Sammanställning publicerad i Gringo nummer 9 2005-04-04.

⁴ Magnus Dahlstedt, *Den massmediala förortsdjungeln* Linköping 2005, Tema etnicitet, Nordiske medieforskerkonference 2005

⁵ Urban Ericsson, Irene Molina, Per-Markku Ristilampi ”Representationer av platser” *Miljonprogram och media* 2000

⁶ *ibid.* s28 ff.

2.2 Råby: en kort presentation

Råby är ett bostadsområde i västra Västerås som ibland delas upp i Norra och Södra Råby. I stadsdelen bor människor födda i över 33 olika länder⁷. Området byggdes under miljonprogramsåren på 1960-talet, samtidigt som Rinkeby och Rosengård.

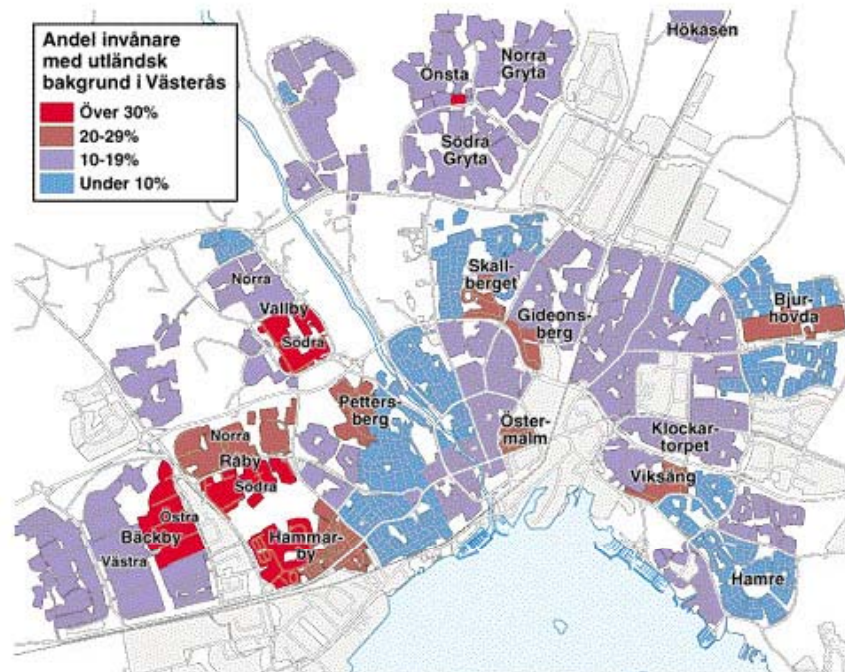
Vid årsskiftet 2005 var 3071 av Råbys 5939 invånare födda i Sverige med svenskfödda föräldrar. Detta innebär alltså att ungefär hälften av Råbyinvånarna har utländsk bakgrund.

De västra delarna av Västerås är de som har klart högst del invandrade invånare. De största delarna av Västerås har 10-19 % invånare med utländsk bakgrund. Rent konkret är de stadsdelar som har en befolkning där under 10 % har utländskt påbrå mer segregerade än Råby. Västerås som helhet hade 2001 15,8 % andel invånare med utländsk bakgrund (då kartan är gjord) och 2004

28 % invånare som antingen är födda utomlands eller har minst en förälder som är det.

Då Råby förekommer i VLT utanför denna artikelserie är det till störst del i brottsammanhang. En sökning på tidningens hemsida visar att brott och olyckor dominerar nyhetsrapporteringen med mer än en tredjedel av de

tillfällen där Råby nämns. När man jämför med andra stadsdelar genom en sökning i arkivet på vlt.se visar det att Råby förekommer mer i den nämnda kategorin och mindre än de andra stadsdelarna i kategorier som insändare samt sport. Detta kan dock ha många olika orsaker, som platsnamn, idrottslag eller urval för nätpublicering. Detta är ingen vetenskaplig undersökning utan bara ett sätt att få en bild över hur det brukar se ut i de dagliga nyheterna.⁸ Kartan visar segregationen i Västerås år 2001.⁹

Statistik på andel invånare med utländsk bakgrund i Västerås.

⁷ Statistik från Västerås stad 2005-12-31

⁸ Sökningar gjord under hela månadsperioder, utspridda i tid. T.ex. under maj 2006 + december 2005 osv.

⁹ Karta av Daniel Guerra, illustration till Yngve Fredriksson, "Här är invandringen störst" VLT 2001-01-02

3. Artikelanalyser

VLT hade ett uttalat syfte med sin artikelserie. VLT:s Magnus Östlin, själv uppvuxen i området, skulle "[...] göra en särskild satsning på Råby: Aktivt leta efter det andra, det som lever bakom de svarta rubrikerna. Inte nödvändigtvis bara positiva ämnen men sådant som Råbyborna tycker är angeläget att tidningen beskriver".¹⁰ Artiklarna kan ses som informativt och propositionellt. Det vill säga att de både vill "förmedla något om världen" och "framförhålla något om hur saker förhåller sig, förmedla en tes eller analys".¹¹ Inslag av övertalande intentioner finns också, t.ex. i Östlins krönikeinslag.

Råby skildras med hjälp av begrepp som multikultur, parabler och segregationsproblematik. Två artiklar bryter mot detta mönster. "Ryktet om skönsången på Råby sprider sig" och "Råbybornas väntan på grön park snart slut". Artikeln om skönsångarna är dock väldigt kort, knappt 200 ord.

De flesta av rubrikerna är positiva. Råby är lugnare, här förenas olika nationaliteter och snart kommer den efterlängtdade parken. Dock ger detta ett paradoxalt intryck: denna positivism blandas med att det är svårt att få bostäder på Råby uthyrda och var fjärde elev i området vill gå i en annan skola. Dessa nyheter ger de positiva nyheterna svårt att plantera sig: om det nu är så trevligt, varför flyttar invånarna?

3.1 Parabler och mångkultur som symbol för förorten

I "De ser ett nytt Irak via parabol" nämns Råby först i sista stycket: "Irakiska kulturhuset har Svalans lokaler på Råby som samlingspunkt".¹² Det är det enda stället i artikeln där området nämns. Inget säger att de intervjuade personerna bor på Råby, att bilden är tagen på Råby eller att något annat samband finns. Denna artikel är en del i artikelserien men läsaren får själv associera till Råby. Vad denna artikels roll är i serien är inte helt klart. Skildra Irakierna på Råby, skildra att Västerås Irakier på Råby har en samlingslokal eller visa hur invandrare idag lätt håller kontakten med det förra hemlandet med hjälp av ny teknik? Tonen är positiv.

Förortsdiskurser i bilder heter ett kapitel i *Media och miljonprogram* författat av Irene Molina.¹³ I detta kapitel analyseras hur förorter främst runt Stockholm skildrats med bildens hjälp, främst under miljonprogrammets barnår, 1970-talet. Flera av de exempel Molina här tar upp är dock fortfarande slående lika de bilder jag kan hitta i min artikelserie.

¹⁰ Magnus Östlin, "Tack Råby- nu åker VLT-bilen vidare till Pettersberg" VLT 2005-12-21

¹¹ Peter Dahlgren, "Vad säger medierna och vad betyder de?" i *Vilken metod är bäst* red Gunilla Jarlbro, s 87

¹² Magnus Östlin "De ser ett nytt Irak via parabol" VLT 2005-10-11

¹³ Irene Molina, *Miljonprogram och media*, 2000, s. 41 ff

Bilden som illustrerar artikeln ”De ser ett nytt Irak via parabol” visar en husvägg fylld av parabol. ”Det är inte ovanligt att, i bilder från miljonprogramsförorter, husen framställs som stora betongblock som nästan kväver den lilla människan” skriver Molina¹⁴. Parabolerna har idag fått ett stort symbolvärde. Parabolens konnotationer i tvåtusentalets Sverige är mångkultur och invandrare då vi vet att många invånare med annat ursprung än svenskt med dennas hjälp får tillgång till födelselandet tv-kanaler. Läsaren får inte veta om bilden är tagen på Råby, den kan lika gärna vara hämtad ur en bildbank. Då reportaget handlar om hur irakier håller sig uppdaterade angående hemlandet via tv spelar det ingen egentlig roll, bilden är en relevant illustration i sammanhanget.

Molina kallar denna typ av bilder för ”det enorma betongblocket” och placerar in andra bilder hon hittat i kategorierna ”den skräpiga förorten”, ”invandrarförorten”, samt ”den gungande moderniteten”. Alla dessa kategorier går att återfinna i min artikelserie- utom av naturliga skäl den sist nämnda, då den behandlade miljonprogram som en ny företeelse.

Dock är parabolens konnotationer inte alltid positiva: den har fått symbolisera lathet och en ovilja till integration, någon som tittar på tv och inte vill lära sig det nya språket. Det är ett beprövat grepp att få in en artikel om parabol eller intresset för hemlandets medier när det handlar om förorter.

Att Råby är mångkulturellt är det oftast förekommande budskapet i VLT:s serie. ”Här förenas tio nationaliteter” är rubriken på en annan text på samma tema. Nu handlar det om ett lag bestående av killar födda 1994 som spelar fotboll på sommaren och innebandy på vintern. ”Spelarna har anknytning till tio nationer: Sverige, Norge, Finland, Syrien, Irak, Iran, Turkiet, Chile, Peru, Vietnam. Det finns också spelare från Kurdistan.”¹⁵ Här visas hur sporten förenar människor: ”-Det var som en fest. Föräldrarna spelade på trummor och cymbaler. Där stod pappor från Irak och Iran bredvid varandra och hejade på laget, länder som var i krig med varandra för inte så länge sedan” säger lagets tränare Dan Lund om när laget tagit hem segern i en match.

Två spelare uttalar sig kort. Annars är det de (underförstått) vuxna tränarna som får yttra sig om laget och resultaten både inom sport och integration. Att det inte är barnen själva som är huvudpersonerna i artikeln om sig själva bekräftas mot slutet av texten, efter ett uttalande av en tränare: ”Det är något som bekräftas när VLT pratar en stund med pojkarna.”

”Här förenas tio nationaliteter” illustreras med två fotografier. En stor ”action-bild”, typisk i sitt sportsammanhang är överst. Under den finns ett fotografi av laget som illustrerar artikeln:

¹⁴ Irene Molina ”Förortsdiskurser i bilder” *Miljonprogram och medier*, 2000, s. 43

¹⁵ Magnus Östlin ”Här förenas tio nationaliteter” VLT 2005-11-04

här kan vi själva se att spelarnas varierande ursprung. Denna bild kan placeras under Molinas ”invandrarförorten”-kategori om man ser den i sitt sammanhang: å andra sidan ligger den tolkningen i betraktarens ögon då den skulle kunna visa ett lag, vilket som helst, i vilken sportartikel som helst.

3.2 Framing

Jesper Strömbäck skriver i *Makt och medier* om begreppet framing, något han på svenska kallar gestaltningsteorin. ”Dess fokus är hur medierna gestaltar olika problem eller beskrivningar av verkligheten, och hur dessa gestaltningar påverkar medborgarna och mediekonsumenterna i deras gestaltningar.”¹⁶ Dessa ”frames” delas upp i två: den tematiska gestaltningen är generell medan den episodiska är händelseorienterad. Var läggs orsaks-och lösningsansvaret? På individen eller på samhället? Gestaltningen kan vara omedveten eller medveten, men alla beskrivningar av verkligheten är begränsade och i denna begränsning väljs vissa saker ut. Viss fakta och vissa synvinklar framhålls medan viss undanhålls. På detta sätt skapas en tolkning av ämnet. Som exempel tar Strömbäck arbetslösheten: är det politiker och företag som bär ansvaret för denna genom att inte skapa fler jobb, eller de arbetslösa individerna som inte skaffar sig jobb?

I artiklarna om skolan är den tematiska gestaltningen genomgående. Segregationens ansvar ligger på politikernas axlar. Dock kan man i artikelserien genomgående känna av den episodiska gestaltningen i de individer vars aktivitet lyfts fram: det är den invandrade fadern som vill att hans barn ska gå i en skola med fler etniskt svenska barn, pensionären som engagerar sig i centrumets utformning, de nattvandrande Råbyborna. Råbybon kan förbättra sin situation genom eget engagemang. Det verkar nästan vara ett måste för att förändra.

Även om samhället bär ansvar för de olika misslyckandena på Råby bär alltså den enskilda ansvaret för att förändra sin situation. Genom denna uppdelning av tematiska och episodiska frames skapas det som känns igen från den tidigare forskningen om förorter i medier. Samhället skapade miljonprogrammen med allt vad det kom att innebära, men den som bor där kan alltid själv välja att bli det positiva undantaget.

¹⁶ Jesper Strömbäck, *Makt och medier*, Lund 2000, Sidan 215 ff.

3.3 Finns hastigt dragna slutsatser och är alla påståenden faktabelagda?

Första november 2005 är VLT:s huvudnyhet på förstasidan ”Varför byter svensken skola?”. Det handlar om Stenkumlaskolan på Råby. VLT publicerar detta datum en intervju med en bekymrad förälder, Dirir Dualeh, och en intervju med skolans rektor, Hans Lithhammer. Intervjun med föräldern har rubriken ”Blir skolan sämre när svenskarna flyttar?”¹⁷ I intervjun säger Dualeh bland annat att ”-som förälder kämpar man för att barnen ska få en bra utbildning så att de sedan har möjlighet att studera på högskola och bli vad de vill” och ”Om det går många invandrarbarn på en skola får den dåligt rykte och utflyttningen tar fart [...]”.

Hans Lithhammer säger att de nationella proven visar att Stenkumlaskolans elever lär sig lika mycket som elever på andra skolor. ”I svenska var eleverna i årskurs tre sämre än genomsnittseleven i Västerås medan femteklassarna var bättre än snittet.”¹⁸ I matematik låg skolans elever på genomsnittsnivå.

Nästan 90 % av Stenkumlaskolans elever pratar ett annat språk än svenska hemma. Att detta är en segregerad skola ligger det ingen tveksamhet i: denna siffra är högre än Råbys befolkningsandel med annan bakgrund än svensk (50 %). Att detta ger en sämre undervisning är dock den intervjuade föräldrarnas åsikt. Den statistik rektorn för fram visar på att undervisningen håller måttet. Att automatiskt koppla samman segregation med dålig utbildning är en slutsats som bygger på fördomar och spekulationer. Det vore mer riktigt att föra en diskussion om var föräldrarnas oro kommer från om nu statistiken visar att utbildningen är god. Lithhammer säger i intervjun: ”Vi måste bli bättre på att tala om att deras barn får en bra undervisning”. VLT:s roll är självklart att ta upp befogad kritik från föräldrar angående skolväsende. Dock finns det inget som säger att undervisningen är undermålig förutom att det faktum att en stor andel barn byter skola skulle kunna tyda på det.

3.4 Vem får komma till tals och vem får det inte?

I den artikel som handlar om Råby BK får spelarna som tidigare konstaterat själva knappt komma till tals. Istället är det deras tränare som får föra ordet. Det är inte ovanligt att barn exkluderas från mediala sammanhang och inte heller att deras röster anses vara av mindre vikt än en myndig persons. I ett fall som detta blir denna utslutning tveksam då artikeln skulle

¹⁷ Magnus Östlin ”Blir skolan sämre när svenskarna flyttar?” VLT 2005-11-1

¹⁸ Magnus Östlin ”Stenkumla ger en god utbildning” VLT 2005-11-1

skildra just hur barnen möts, ett ämne i vilket barnen själva borde veta bäst. Artikelseriens syfte var just att skildra Råbybornas Råby och där borde även barnens skildringar få en plats.

Samma sak dyker upp i artikeln ”Blir skolan sämre när svenskarna flyttar?”. Dirir Dualeh är rädd för att hans barn får en bristfällig utbildning och att skolan blir sämre när deras svenska kamrater byter skola. De två barnen Iman, 10 år och Ismahan, 8 år, får inte uttala sig om skolans kvalitet eller hur de trivs. I bildtexten kan vi dock läsa att ”Ismahan trivs på Stenkumlaskolan som ligger inbäddad i Råbyskogen”. Stenkumlaskolans rektor Hans Lithammer opponerar sig mot Dualehs kritik. Alltså åsikter från en far och en rektor, men inga elever.

I de åtta artiklarna uttalar sig sammanlagt 23 personer (jag har inte räknat in personer som nämns vid namn men inte gör något uttalande eller vad som sägs i bildtexterna). Av dessa är 13 personer etniskt svenska och 8 personer det inte, enbart räknat på namn eller andra uppgifter i artiklarna. Två personer utöver den räkningen har svenskklingande namn och ett ”svenskt utseende” men av artikeln framkommer att de är invandrare från Finland. Den finska familjens roll i artikeln är att symbolisera de (svenskar) som flyttar sina barn till en annan skola. ”Han är själv invandrare med finsk bakgrund men i skolan räknas Max som svensk och han tillhör en minoritet”¹⁹. Dessa räknar jag som nordiska invandrare. Denna räkning ger 13 etniska svenskar, 2 nordiska invandrare och 8 utomnordiska invandrare.

Sju kvinnor intervjuas och 16 män. Vad gäller fördelningen mellan unga och äldre är så många som 21 vuxna medan bara två personer som är yngre än 18 år får uttala sig, båda är pojkar.

Mer än två tredjedelar av de intervjuade är män. Två tredjedelar är etniska svenskar. Råbys befolkning består som tidigare konstaterat av en befolkning där 50 % har utländska rötter. Även om jag inte har någon statistisk på fördelningen män/kvinnor i just Råby kan vi utgå från att även denna uppdelning ligger på 50/50. Ändå får bara sju kvinnor komma till tals, varav en politiker som inte (vad kan utläsas av artikeln) har anknytning till området, och en marknadschef för det kommunala bostadsbolaget. Då ett flertal artiklar handlar om skolfrågor är det anmärkningsvärt att inte ens 10 % av intervjupersonerna är barn eller ungdomar.

När personer med invandrabakgrund figurerar i artiklarna är det ofta när det handlar om att de är just invandrare. I ”De ser ett nytt Irak via parabol” handlar det om personernas syn på situationen i hemlandet. I artiklarna om skolan lyfts både en svensk-finsk och en somalisk familj med kritisk syn på den segregerade Stenkumlaskolan fram. När det handlar om etniskt

¹⁹ Doris Näckdal, ”De flyttar sin son till en annan skola” *VLT* 2005-11-02

oberoende frågor som sångverksamheten och utseendet på Råby centrum är inga personer med invandrabakgrund med i artiklarna. Den enda artikeln där en person med utländskt namn figurerar utan att det handlar om etnicitet är ”Svårt att få Råbyhus uthyrda” där marknadschefen har ett utländskklingande namn.

Genom detta reduceras personer med invandrabakgrund till ”invandrare” vilket kan bygga på en ”vi och dom”-känsla. Etniskt svenska barn kallas för ”Svenskarna” i artikeln om segregationen i skolan, vilket ger sken av att de barn som är födda i ett annat land eller i Sverige av utländska föräldrar inte är svenskar. Detta är felaktigt då de flesta av dessa barn är svenska medborgare och lika mycket svenskar som de andra barnen.

I *Miljonprogram och medier* skriver författarna om detta: ”Den intervjuade får tala i egenskap av att vara boende i Akalla, arbetslös, invandrare, forskare, eldsjäl, lärare och så vidare. Människor får uttala sig från de stereotypa bilder som tillskrivits dem.[...] Effekten av en sådan journalistisk praktik bli att den intervjuade på ett sätt bidrar till den förväntade bilden av sig själv och den händelse de är manade att tala om och kommentera.”²⁰

Detta resonemang stämmer in på artiklarna om Råby.

Uttalanden av personer med maktpositioner väger tyngre och får större utrymme än de från ”vanligt folk”. Stenkumlaskolans rektor återkommer angående situationen på skolan, det kommunala bostadsbolaget Mimers marknadschef uttalar sig om svårigheten med att få bostäder på området uthyrda, en polisinspektör uttalar sig om läget på området. När det skrivs om den frivilliga nattvandringen talar inte VLT med någon av dessa nattvandrare. Däremot med Stig Nordin som arbetar med säkerhetsfrågor på det kommunala bostadsbolaget Mimer, Carina Andréasson, områdes-samordnare på Proaros, och polisinspektör Nicklas Forsén. När det handlar om det kala och gråa centrum får däremot den helt vanliga Råbybon Bibbi Salvéns ge uttryck för sin kritik av centrumets utseende, och denna bemöts av vd:n för det bolag som äger Råby centrum.

3.5 Vem skriver och för vilka?

Reportern Magnus Östlin kommer själv från Råby och han har ett tydligt intresse av stadsdelen. Som alla andra har även Östlin egna uppfattningar som påverkar hans val av ämnen och hans skildring av dessa. I två krönikor presenteras Östlins personliga tankar om området. Under rubriken ”Skola och stadsdel i förvandling” skriver Östlin: ”Ta en titt på mitt gamla klassfoto. Det visar 5b på Stenkumlaskolan 1978 eller 1979. Jämför med hur en klass

²⁰ Urban Ericsson, Irene Molina, Per-Markku Ristilampi ”Representationer av platser” *Miljonprogram och media*, 2000, s 35

ser ut 2005 på samma skola och den misslyckade integrationen blir tydlig”. Han tycker att integrationen på skolan är ett problem vilket han offentliggör i en av krönikorna. Det är ett genomtänkt val att lägga in dessa texter i artikelserien. Samtidigt som det är bra att Östlin på detta sätt separerar sina personliga åsikter från artiklarna blir det tydligt att dessa åsikter faktiskt har präglat vad han skrivit i övrigt.

Publiken kan direkt kategoriseras som Västeråsare. VLT har läsare även utanför Västerås- främst i resten av Västmanland men även utanför länet- men en artikelserie om Råby vänder sig till och lockar först och främst Västeråsarna. Peter Dahlgren skriver i *Vad säger medierna och vad betyder de?* om hur man genom att ta fram ett sociologiskt porträtt av publiken kan skissa dess tolkningshorisonter.²¹ Vi kan som sagt anta att publiken i detta fall är bosatta i Västerås, till störst del i vuxen ålder och då en lokaltidning oftast läses av de flesta i en stad: att de finns i olika samhällsskikt och yrkesgrupper. Genom detta kan vi anta att läsarna känner till Råby minst till den grad att de vet att det är en stadsdel i staden. De flesta har förmodligen också en bild av denna stadsdels anseende och sociala status. De läsare som bor på Råby kanske har en annan tolkningshorisont än de som inte bor där, då deras kunskap och erfarenhet om området bör vara större. Yngre och äldre läsare har olika tolkningshorisonter. De yngre jämför inte dagssituationen gentemot hur det var förr så som Östlin i sin krönika. Även läsarna i olika samhällsskikt har olika tolkningshorisonter. För de som tillhör den övre medelklassen är det mer främmande med diskussion om segregerade skolor än för de som bor i typiska arbetarklassområden.

4. Slutdiskussion

När VLT ska skildra Råby på Råbybornas villkor är de öppna med att det är ett undantag. Att ”Aktivt leta efter det andra, det som lever bakom de svarta rubrikerna. Inte nödvändigtvis bara positiva ämnen men sådant som Råbyborna tycker är angeläget att tidningen beskriver” var som konstaterat tidningens syfte med artikelserien. De svarta rubrikerna skapas förmodligen ofta av VLT själva eftersom de är den stora lokala dagstidningen. Man kan fråga sig om det inte borde höra till deras dagliga journalistiska uppdrag att aktivt leta efter det som lever bakom dessa rubriker?

Integration och segregation är artikelseriens huvudtema. Oroliga föräldrar från både Norden och Afrika intervjuas. Faktauppgifterna om att eleverna inte alls presterar sämre på Stenkumlaskolan hindrar inte VLT från att låta en orolig förälders farhågor sätta rubrik på

²¹ Peter Dahlgren, ”Vad säger medierna och vad betyder de?” i *Vilken metod är bäst* red. Gunilla Jarlbro, Lund 2000, s 75 ff.

artikeln. En frågande rubrik, men ändå: man kan ifrågasätta sättandet av en rubrik som frågar om skolan blir sämre när svensken flyttar, när man i artikeln möts av siffrorna som tydligt besvarar frågan med ett nej. Segregation likställs i en artikel som den med dålig inverkan på skolan. Det är en förhastad slutsats.

Vilka Råbybor är det då som fått fram det de anser vara av angelägenhet? Främst de svenska, de av manligt kön samt de vuxna. Oftast alla tre i kombination. Med tanke på hur mycket fokus är satt på segregationen i stadsdelen intervjuas förvånansvärt få personer med utomeuropeisk bakgrund. Ett flertal av artiklarna behandlar skolan och ungdomsaktiviteter men trots det saknas barnens röst.

Fokus i denna uppsats har hamnat på etnisk segregation. Detta inte för att jag ser detta som synonymt med Råby eller Förorten, utan för att mediernas eller i detta fall VLT:s rapportering fokuserar på den problematiken. Genom att fokusera allt för mycket på etnicitet skapar man en ”vi och dom-känsla” och bygger på motsättningar. Detta innebär inte att man ska ignorera de frågor som dyker upp med anknytning till etnisk tillhörighet eller etnisk segregation. Det går dock att rapportera om dessa frågor på ett sätt som inte bygger på utanförskap. T.ex. bör personer med invandrabakgrund figurera i pressen i annan egenskap än som ”invandrare”. Genom att reducera människor på det sättet byggs segregationen på, vilket kan få varaktiga konsekvenser i samhället på många områden.

VLT är den enda större lokala dagstidningen i Västerås och den enda tryckta mediala källan för många Västeråsare när det gäller den lokala nyhetsrapporteringen (jag räknar här bort Metro som har en mycket begränsad lokal rapportering). Rikstäckande medier riktar sällan in sig på mindre områden i mellanstora svenska städer. Därför bär lokaltidningarna ett press-etiskt ansvar för att inte skapa en vi-och dom-känsla genom att skriva om vissa områden på ett missvisande sätt. Det finns ofta ingen motbild.

Jag glorifierar inte Råby. Det är en med Västerås-mått mätt högt kriminellt belastad stadsdel. Där finns en utanförskapskänsla och en etnisk och social segregation som inte är bra för någon. Det är därför jag anser det så viktigt att inte bygga på denna uppdelning genom att skriva om området på ett sätt som faktiskt utesluter många invånare.

Min undersökning av denna artikelserie har gett många resultat som bitvis känns igen från av den tidigare forskning jag tagit del av. Är det journalisternas inställning som präglats av tidigare journalister, är det allmänhetens inställning som vänder vindarna eller är det en jakt på sensationer?

Säkert är i alla fall att den bild som målas upp ofta skapas av människor utan djupare kunskap om de områden de skriver om. Där är VLT:s artikelserie en frisk fläkt, Magnus

Tove Hansson
LIV 330 VT 2006

Östlin anknyter till sin egen uppväxt på området vilket säkerligen ger en mer rättvisande och djuplodande bild.

Vi har inom rättsväsendet devisen ”hellre fria en skyldig än fälla en oskyldig”. Det är något som inte finns i journalistiken när det kommer till rapporteringen om förorterna. Där verkar det snarare vara tvärtom-logiken som gäller: hellre utmåla alla som bor i miljonprogrammen som arbetslösa eller kriminella än att missa att rapportera om en kriminellt förortsbo.

Riktigt så illa är det inte när Råby skildras. Dock har hela förortsskildringen oroväckande tendenser och det är hög tid för förändring. Våra miljonprogram fyller snart 50 och till dess borde vi hunnit lära oss att ge dem en rättvis skildring.

Käll- och litteraturförteckning

Bergenhavn Helena, Näckdal Doris "Var fjärde elev väljer bort Hammarby/Råby" *VLT* 2005-11-02

Dahlstedt Magnus *Den massmediala förortsdjungeln –representationer av svenska förortsmiljöer* Tema etnicitet, Linköpings universitet 2005

Dahlgren Peter *Vad säger medierna och vad betyder de?* i *Vilken metod är bäst –ingen eller alla?* Jarlbro Gunilla (red.) Studentlitteratur, Lund 2000 s75 ff.

Ericsson Urban, Molina Irene, Ristilampi Per-Markku *Miljonprogram och media. Föreställningar om människor och förorter.* Riksantikvarieämbetet och integrationsverket 2000

Strömbäck Jesper *Makt och medier* Studentlitteratur, Lund 2000

Wingborg Mats *Bilden av förorten*, Projektet Mediebild- Självbild, på uppdrag av Integrationsverket, Gringo och TCO, 2005

Östlin Magnus, "Här förenas tio nationaliteter" *VLT* 2005-11-04

Östlin Magnus "Råby en lugnare stadsdel där frivilliga nattvandrare" *VLT* 2005-12-21

Östlin Magnus "Svårt att få Råbyhus uthyrda" Publicerad *VLT* 2005-09-14

Östlin Magnus "Ryktet om skönsången på Råby sprider sig" *VLT* 2005-09-22

Östlin Magnus "Råbybornas väntan på grön park snart slut" *VLT* 2005-10-04

Östlin Magnus, "De ser ett nytt Irak via parabol" *VLT* 2005-10-11

Östlin Magnus, "Blir skolan sämre när svenskarna flyttar?" *VLT* 2005-11-01